

Slutrapport för process Omtanke Helsingborg

Processperiod

2022-01-01 - 2023-12-31

Samverkansparter

Helsingborgs Stad Socialförvaltningen och Region Skåne Allmänpsykiatri och Primärvården.

Processledare

Charlotta Schön och Bitte Wikström, Helsingborgs Stad.

Syfte

I den kartläggningsfas som inledde processen identifierades 6 behovsområden:

1.Vi har upptäckt att:

Det är ett grundläggande mänskligt behov att få höra till, bli sedd, få finnas och bidra.

2.Vi har upptäckt att:

Det finns ett behov av att hitta de möjligheter till social gemenskap som finns.

3.Vi har upptäckt att:

Man vill träffa andra människor som också vill skapa nya sociala relationer.

4.Vi har upptäckt att:

Människor vill känna sig välkomna och inkluderade när de tar sig till en plats med andra människor.

5.Vi har upptäckt att:

Den umgängeskultur och de boendeideal som råder idag är ett hinder för gemenskap i samhället.

6.Vi har upptäckt att:

En del invånare behöver stöd i olika steg och på olika nivåer för att våga närma sig gemenskap med andra.

I workshops med invånare med erfarenhet av ofrivillig ensamhet, professionella från olika verksamheter i kommun och region samt representanter från civilsamhället togs idéer fram om lösningar som kunde möta dessa behov. Invånare med erfarenhet av ofrivillig ensamhet prioriterade sedan bland förslagen på lösningar utifrån vad de kände skulle vara mest hjälpsamt för dem. Vid starten av genomförandefasen fanns därför en tydlig bild av vilka lösningar vi borde testa att utveckla. Genomförandefasen har syftat till att testa och utveckla fungerande lösningar inom respektive behovsområde samt implementera dessa i samverkan mellan parter och civilsamhälle.

Mål

Processen hade som mål att:

- Testa minst en genomförandelösning inom samtliga sex behovsområden
 - **Uppnått**, inom flera behovsområden flera lösningar testats
- Involvera minst tre olika organisationer (ideella, fristående eller privata) i samverkan kring ofrivillig ensamhet

- **Uppnått**, samarbete med ett flertal föreningar, studieförbund, caféer etc.
- Informera eller utbilda minst 100 medarbetare i signaler på/konsekvenser av ofrivillig ensamhet
 - **Uppnått**, utbildning eller föreläsning för 1 625 medarbetare under projektiden, utspridda över hela Sverige. En försiktig bedömning är att minst 100 medarbetare verksamma i Helsingborg har utbildats under 2023.
- Erbjuda möjligheter till sociala aktiviteter för minst 200 individer, genom samverkan med andra organisationer och aktörer
 - **Uppnått**, pratcaféer tillsammans med studiecirkel och aktiviteter som invånare gjort tillsammans uppgår det sammanlagda antalet besök till 3 495. Antalet enskilda individer registreras ej men uppskattas till minst 300 individer, och en försiktig bedömning är att minst 100 personer är nytillkomna under 2023 och deltar och engagerar sig regelbundet i aktiviteter.

Utveckling under processen

Grunden till framgången i projektet har varit samskapandet med invånare med erfarenhet av frågan. Arbetsmetoden tjänstedesign har varit ett utmärkt arbetsverktyg för att säkerställa att invånarna är med och tar fram, testar och utvärderar lösningarna så att tjänsterna blir attraktiva för de dem är till för. Under 2023 gjorde vi en utvärdering av det första Pratcaféet tillsammans med forskare från Lunds universitet. Utvärderingen visade på stora och betydelsefulla vinster såväl för deltagarna som för välfärden.

Samarbetet med Helsingborgshem och flera studieförbund i staden har varit framgångsrikt och gynnat invånarna. Studieförbunden har genom projektet nått en målgrupp de haft svårt att nå och invånarna har genom studiecirkel fått ett aktivare deltagande i samhällslivet och ett lärande i grupp.

En utmaning under processen har varit att få primärvården att se sina möjligheter att fånga upp ensamhet hos sina patienter och våga testa att ställa frågor kring social hälsa och socialt välbefinnande. Hade primärvården fått i uppdrag att fånga upp ensamhet hade det funnits förutsättningar. En annan utmaning är att få någon av parterna att känna ett fortsatt ägarskap för frågan samt att staden saknar någon som tar ett förvaltningsövergripande ansvar för folkhälsoarbete i praktiken.

Det är riskabelt att bedriva ett konkret arbete riktat till och tillsammans med invånare på riktigt i tidsbegränsad projektform där kostnaden för parterna inte är märkbar: det finns låga incitament att driva arbetet vidare när pengarna från Samordningsförbundet är slut trots utmärkta resultat och tydliga besparingar för välfärden.

Resultat

Under projektiden har vi testat minst en lösning inom respektive behovsområde, ofta flera. Många lösningar har skett i samverkan med partners inom kommun/region, akademien eller civilsamhället. Exempel på viktiga samarbetspartners är Helsingborgshem, Skövde högskola och studieförbunden i Helsingborg. Målet att erbjuda sociala aktiviteter har gått långt över förväntan då pratcaféerna har lockat fler besökare än vi kunde drömma om och det kommer varje vecka nya besökare. Ur denna verksamhet uppstår initiativ till aktiviteter utanför pratcaféets ramar. Utvärderingen av pratcaféet visar att besökarna ökar sitt sociala kapital dvs hittar andra att få stöd av emotionellt och praktiskt och att göra saker tillsammans med. Samhällsengagemanget och samhällsdeltagandet ökar vilket i sin tur ökar trygghet och tillit till

andra. Utöver detta visar utvärderingen¹ att verksamheten sparar ekonomiska resurser åt samhället då invånarna hjälper varandra på olika sätt där välfärden annars hade behövt bistå.

Resultatet av utvärderingen presenterades på den heldagskonferens som projektet arrangerade i november 2023 tillsammans med Region Skåne. På konferensen presenterades utöver vårt arbete även regionens arbete kring hälsosamtal. Det nationella perspektivet presenterades av Socialdepartementet, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen samt aktuell forskning av forskare från Skövde högskola. Under projektiden har vi föreläst och hållit workshops kring ämnet över hela landet och försökt möta det intresse som finns för det här sättet att arbeta med samhällsutmaningen ofrivillig ensamhet.

Vad gäller målet att informera eller utbilda minst 100 medarbetare i signaler på/konsekvenser av ofrivillig ensamhet har vi haft workshops hos parterna (primärvården, allmänpsykiatri och vuxenenheten på Socialförvaltningen). Till våra workshops har de medarbetare kommit som är intresserade av frågan, men det kvarstår ett behov av kompetenshöjning av personal på bred front, se vidare under rubriken *Utvecklingsförslag*.

Implementering

Innovationsfonden i Helsingborgs Stad har beviljat medel för fortsatt uppskalning och implementering av två av de framtagna lösningarna Pratcaféer och Självhjälpshus under ytterligare 8 månader. Målsättningen är att dessa verksamheter ska drivas vidare framåt av Föreningen Omtanken med stöd från staden genom någon form av samverkansavtal.

I den mån extern finansiering går att finna eller att någon av parterna är beredda att satsa vidare finns mycket kvar att utveckla och många vinster för välfärden att hämta hem.

¹ https://hdp-eu-prod-app-hels-dialog-files.s3.eu-west-1.amazonaws.com/6717/0081/1951/Utvardering_Pratafeet_nov_2023.pdf

Utvecklingsförslag

- Fortsätta utveckla och marknadsföra hemsidan www.omtanke.helsingborg.se. Bl. a. med en digital anslagstavla för invånare som många invånare önskar, i samarbete med demokratisamordnarna på SLF och flera av studieförbunden i staden.
- Satsa på utbildning och kompetenshöjning av personal i frågan. Inom staden är det inte bara SOFs personal som behöver detta, utan även t ex VOF, AMF, SFF, Kontaktcenter. Även Region Skånes personal behöver kompetenshöjning, inte minst inom Primärvården. Här behövs tid och mandat uppifrån för att detta skall kunna göras. Vi kommer att ta fram en webutbildning för personal tillsammans med Uppsala kommun. Det krävs mandat för att få ut denna webutbildning till Helsingborgs stads och region Skånes personal.
- Vi ser att även FK och AF skulle tjäna på att personalen hade kompetens i frågan för att på ett mer systematiskt sätt kunna uppmärksamma ofrivillig ensamhet hos sina "användare" då den ofrivilliga ensamheten är särskilt stor hos såväl sjukskrivna, sjukpensionärer som hos arbetssökande vilket bidrar till fortsatt ohälsa och längre tid i arbetslöshet.
- Vi behöver arbeta för att stadens mötesplatser samt föreningar i staden blir mer välkomnande och inkluderande. Vi har tagit fram och erbjudit en workshop för detta som några få tackat ja till. Här borde staden ta ett nytt grepp och dra lärdomar om vad invånare i vår kartläggning och i vårt fortsatta arbete har att säga om de av tradition åldersuppdelade mötesplatser som erbjuds och nyttjas av en minoritet av de av stadens invånare som är i behov av mer gemenskap.
- Satsa på boende som främjar gemenskap: Här har vi gjort en ansökan om medel till ett forskningsprojekt tillsammans med Serneke, Lunds och Malmö universitet som eventuellt kan finansiera 20-25 % tjänst för att arbeta med invånarinvolvering kring denna fråga.
- Förebygga att invånare hamnar i ofrivillig ensamhet. Vi behöver fånga upp tidigare. Vi vet var risksituationerna för att hamna i ofrivillig ensamhet finns och borde förebygga innan invånarna hamnar där. T ex genom att vända oss till invånare i olika livssituationer och informera dem om riskerna alternativt vända oss med informationsmaterial till alla invånare i förebyggande syfte.
- Informera om vad var och en kan göra i sin vardag för att bidra till mer gemenskap och mindre ensamhet, och på kuppen får egna hälsovinster.
- I gruppen unga (16-29 år) är den ofrivilliga ensamheten mycket hög och de är svårare att nå då skammen kring ensamhet är högre än i t ex den äldre åldersgruppen. Det behövs en fördjupad kunskap kring deras behov av lösningar. Behoven är samma i alla åldersgrupper, men man behöver skriva på lösningarna för att nå de yngre.

Ekonomi

Period, år	2021 - 2023
Totalt beviljade medel	3 582 764:-
Processens totala kostnader	3 582 764:-